Ibrahim Müteferrika nyomtatványai az Országos Széchényi Könyvtárban

2011/12/16

[1]Befejeződött a Régi Nyomtatványok Tárában őrzött Müteferrika-gyűjtemény állományvédő digitalizálása, amire az MTA Könyvtára Keleti Gyűjteményével [2] való együttműködés keretében került sor. A munkálatok eredményeképp létrejött egy honlap, amely bemutatja Ibrahim Müteferrika munkásságát [3].

Nem tudjuk pontosan, hogy a kolozsvári származású Müteferrika milyen körülmények közt került az Oszmán Birodalom területére és a Porta szolgálatába, talán ifjúkorában elrabolták, vagy unitárius meggyőződése miatt elüldözték, később mindenesetre tudatos választás eredményeként vált muszlimmá. Hamar megtanulhatott törökül és perzsául, otthonról hozott ismereteinek, nyelvtudásának és ambíciójának eredményeként pedig elnyerte a szultán diplomáciai

különmegbízottja, vagyis a *müteferrika* tisztségét, amelyről – eredeti neve ismeretének hiányában – ragadványnevét kapta.

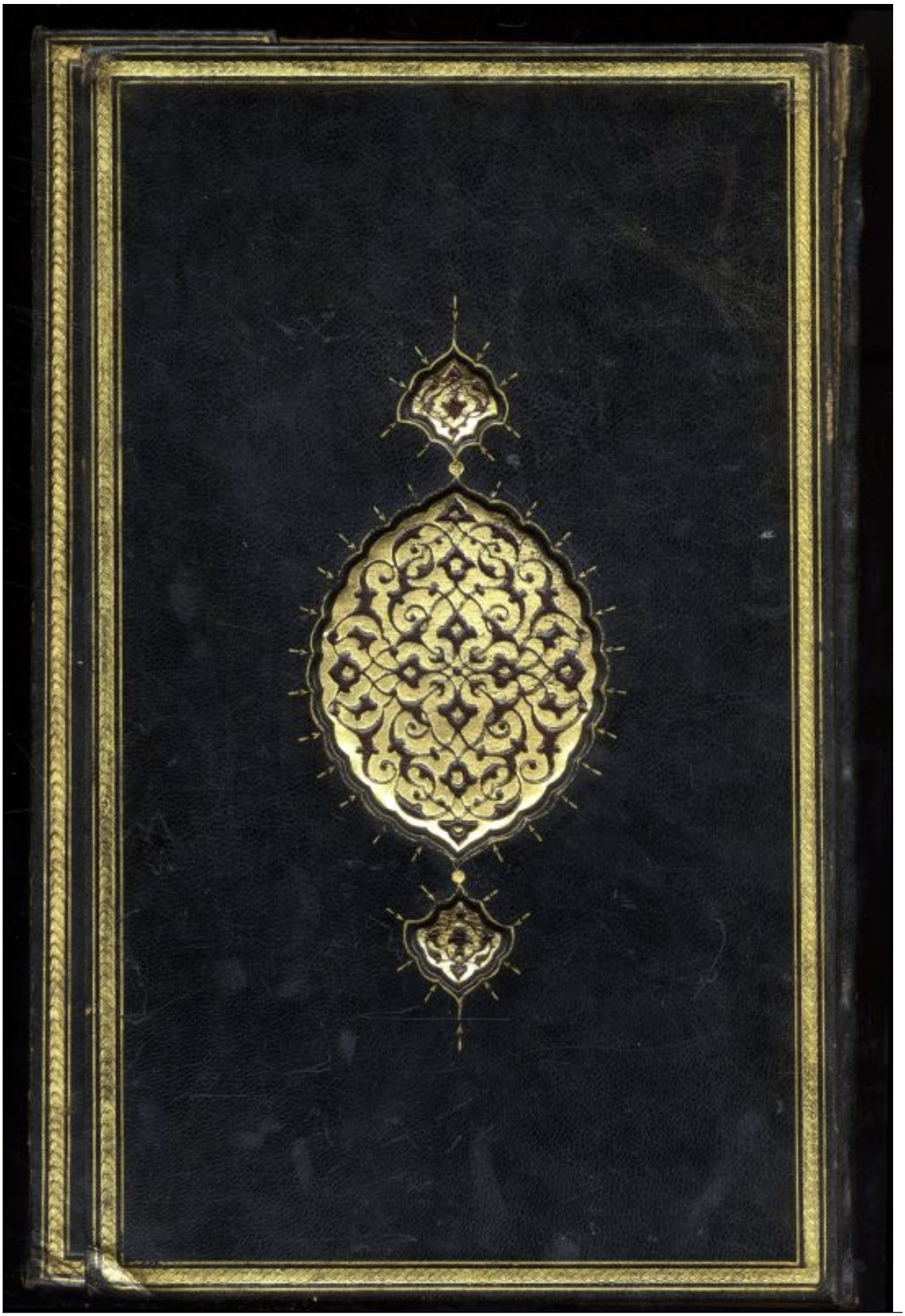

[4]Müteferrika 1715-ben már Bécsben tárgyalt Savoyai Eugen herceggel, 1716-ban pedig Belgrádba utazott fontos diplomáciai küldetésben. 1717-től II. Rákóczi Ferenc állandó portai összekötője és tolmácsa lett egészen a fejedelem 1735-ben bekövetkezett haláláig. A Müteferrika-életmű magyarországi recepciója is éppen a Rákóczi-emigrációhoz kapcsolódó kutatások „melléktermékeként” keletkezett.

[5]A birodalom modernizálását elősegítő nyomdaalapítás megvalósításához vezető út egyik lépése az *A nyomda szükségessége* című, 1726-ban írt traktátusa volt, amelyben Müteferrika a nyomdával járó előnyöket fejtegeti a muszlim írásos örökség megőrzésétől a nagy szótárak, történelmi, földrajzi, asztronómiai és államigazgatási művek hiba nélküli és olcsó közreadásának lehetőségéig, amelyek az iskolázottság emelésével járulnának hozzá a Birodalom jólétéhez. A tipográfia beindítását végül azzal a megkötéssel engedélyezték, hogy a vallási tárgyú művek kiadása – a szent szövegek meghamisításának lehetősége miatt – szigorúan tilos a nyomda számára.

[6]Az 1729-ben induló első isztambuli nyomda felszerelése javarészt Bécsből származott. Hat sajtóval dolgoztak, ebből kettő térképek sokszorosítására szolgált. Két rézmetszőt is foglalkoztatott

az officina, de bizonyos kiadványokhoz maga Müteferrika is készített réz- és fametszetű illusztrációkat. A nyomda 1729-től 1742-ig készítette el 17 kiadványát. Közben 1735-től 1740-ig szüneteltette tevékenységét, ugyanis Müteferrika diplomáciai tevékenységet végzett az 1736–1739 között zajló orosz–török háborúban, valamint szerepet vállalt a magyar emigráció Rákóczi Józseffel kapcsolatos titkos diplomáciai terveinek egyengetésében.

A nyomda az 1740-es újraindulás után még négy művet jelentett meg, de jelentős anyagi hasznot nem hozott, sőt a nyomdaalapító szegényen, egy dagesztáni küldetés során szerzett betegségben hunyt el.

A Régi Nyomtatványok Tárában [7] jelenleg 15 található meg a nyomda 17 kiadványából.

AZ OSZK Régi Nyomtatványok Tára munkatársának, Varga Bernadettnek teljes, jegyzetekkel ellátott írása Ibrahim Müteferrikáról [8].

Dokumentumfilm Ibrahim Müteferrikáról [9].
2011/12/16 - 09:52

Forrás webcím: https://oszk.hu/hirek/ibrahim-muteferrika-munkassaga

Hivatkozások:
[1] https://oszk.hu/sites/default/files/Muteferrika2.%20App_H_3150-kis.jpg
[2] http://mtak.hu/index.php?name=v_3_2
[3] http://muteferrika.mtak.hu/index.html
[4] https://oszk.hu/sites/default/files/Muteferrika3.%20App_H_3142-kis.jpg
[5] https://oszk.hu/sites/default/files/Muteferrika6.%20App_H_3107-kis.jpg
[6] https://oszk.hu/sites/default/files/Müteferrika5. App_H_3149-kis.jpg
[7] http://www.oszk.hu/reginyomtatvanyok
[8] https://oszk.hu/sites/default/files/Muteferrika-Varga-bernadett.pdf
[9] http://videotar.mtv.hu/Videok/2011/10/31/12/Rakoczi_tolmacsa__Ibrahim_Muteferrika.aspx
[10] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek
[11] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek-cimlapon
[12] https://oszk.hu/category/h%C3%ADrek-tartalmi-c%C3%ADmk%C3%A9i/egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s
[13] https://oszk.hu/category/hirek-tartalmi-cimkei/regi-nyomtatvanyok-tara